

KOMENTAR: MILOSEVICEV PROPAGANDNI RAT

Author: IWPR
ICTY

Bivsi beogradski lider optuzen je za pokretanje prljave medijske kampanje uz pomoc koje je nastojao da ostvari svoje nacionalisticke ciljeve.

"Bez medija, a narocito bez televizije, rat u bivsoj Jugoslaviji nije zamisliv", tvrdi posljednji urednik Televizije Sarajevo, Nenad Pejic, u izvjestaju koji je proteklog tjedna predstavljen na sudjenju Slobodanu Milosevicu.

Pejiceva izjava citirana je u ekspertskom izvjestaju u kojem se na 97 kucanih stranica govori o srpskoj propagandnoj taktici primjenjivanoj tokom ratova na Balkanu. Izvjestaj je sastavio profesor Reno de la Brose (Renaud de la Brosse) sa sveucilista u Remu (Francuska), a podnio ga je tuzilac u slucaju Milosevic.

Kao jedan od navodnih Milosevicevih doprinosa zajednickom zlocinackom poduhvatu - ciji je cilj bio etnicko ciscenje velikog dijela Hrvatske i Bosne i Hercegovine - u optuznicama za Hrvatsku i Bosnu spominje se i upotreba srpskih drzavnih medija u stvaranju atmosfere straha i mrznje medju Srbima. Cinjeno je to sirenjem "pretjeranih i lazni vijesti o napadima koje su po etnickoj osnovi na srpski narod izvršili bosanski Muslimani i Hrvati".

U de la Broseovom izvjestaju stoji da je Milosevic jos od 1986.-87. pokusavao uspostaviti kontrolu nad elektronskim medijima, te da je taj proces bio nekako priveden kraju u ljeto 1991.

"Medijska ofenziva koju je pokrenuo Beograd pridonijela je pojavi podjednako prljave propagande i u ostalim jugoslavenskim republikama, a naknadne posljedice svega toga osjecat ce se godinama", navode se u izvjestaju rijeci bivseg dopisnika Rojtersa (Reuters) iz Sarajeva, Danijela Delusa (Daniel Deluce).

De la Bros tvrdi da su srpske vlasti koristile medije kao mocno oruzje u svojoj vojnoj kampanji.

"Posebno je u Srbiji upotreba medija u nacionalisticke svrhe i zarad nacionalistickih ciljeva bila dio citavog jednog promisljenog plana - koji je pak bio dio strategije osvajanja i promoviranja vlastitog identiteta", stoji u izvjestaju.

Sve to postalo je moguće jer se društvo nalazilo u razdoblju tranzicije, prije kojeg je - tokom citavih prethodnih 50 godina - komunisticka ideologija umnogome oblikovala svijest ljudi. Porazom komunizma nastao je vakuum, a stanovnistvo je krenulo u potragu za novim identitetom.

Odgovore na sva pitanja ponudila je nacionalisticka ideologija. Ona je Srbe definirala polazeci od povijesne legende, koja tek djelomicno pociva na cinjenicama, dok je drugim dijelom - izmisljena.

Nacionalisticka ideologija nije se samo vratila punih 600 godina unazad - pricama o tome kako su snage Otomanskog carstva Srbe porazile u boju na Kosovu Polju. Ona je u sebe ukljucila i cinjenicki gledano mnogo zasnovaniju pricu o tragedijama kroz koje je srpski narod prolazio tokom Drugog svjetskog rata, a ciji su vinovnik bile pronacisticke (ustaske) hrvatske snage.

Ranih devedesetih, ekstremni elementi unutar hrvatskog nacionalistickog pokreta, pothranjivali su strah

ozivljavanjem ustaskih simbola, narocito u onim dijelovima Hrvatske u kojima su Srbi predstavljali vecinu.

I tako je novi srpski identitet polako postajao jedinstven u svom suprotstavljanju "drugome" - Hrvatima (koji su, bez izuzetka, tretirani kao "ustase") i Muslimanima (koji su postali "Turci").

U izvjestaju se tvrdi da je Miloseviceva propagandna kampanja pocivala na istim onim metodama kojima je pribegavao jos Adolf Hitler. Uz jedan bitan dodatak, koji je bio posljedica ogromne moci novog medija - televizije.

"Nacisticka propaganda pokazala je da mitovi djeluju kao veoma snazan faktor u homogenizaciji masa. U stvari, posredstvom mitova i apeliranjem na nesvjesno, na strah i teror, na volju za moc i na osjecanje izgubljenog zajedništva, propaganda kojom je rukovodio Gebels (Joseph Goebels) uspjela je steci moc nad Nijemcima i pretvori ih u kompaktnu masu", kaze se u izvjestaju.

"Srpski rezim posegao je za slicnom metodom. Da bi stvorila osjecanje zajedništva medju stanovnistvom, sluzbena propaganda pozvala se na srpsku mistiku, na pricu o narodu koji je zrtva i mucenik povijesti, kao i na pricu o Velikoj Srbiji, pri cemu su obje te price neraskidivo povezane i s pravoslavnom religijom."

Temeljna nacela te propagande su po de la Broseu bila sledeca: izrazavati se sto jednostavnije; projektirati vlastite greske na protivnika; iskoristiti informacije u vlastite svrhe putem njihovog preuvelicavanja, iskrivljavanja i presucivanja; ponavljati poruke do u beskonacnost; oslanjati se na mitove i povijest; stvoriti nacionalni konsenzus.

Na srpskoj televiziji i radiju stalno su upotrebljavani pogrdni termini - "ustaske horde", "vaticanski fasisti", "mudzahedini", "fundamentalisticki ratnici Dzihada" ili "albanski teroristi" - tako da su vrlo brzo presli i u opcu upotrebu.

Nepotvrđene price, prezentirane kao cinjenice, postajale su siroko rasprostranjene istine. Tako se, na primjer, "znalo" da su bosanski Muslimani zivotinje iz sarajevskog zooloskog vrta hranili - srpskom djecom.

Dojucerasnji prijatelji i susjedi, zemljaci i zemljakinje, u takvim pricama postajali su "drugo", nesto sto je liseno svih humanih ili individualnih osobina.

Na sudjenju Milosevicu, dvojica pripadnika bivse federalne sluzbe sigurnosti (KOS) vec su svjedocila o vlastitom sudjelovanju u propagandnoj masineriji koju je pokrenuo optuzeni.

Slobodan Lazarevic objelodanio je niz tajnih aktivnosti koje je KOS sproveo s ciljem ometanja mirovnog procesa - ukljucujuci i miniranje nogometnog stadiona, vodotornja i zeljeznicke veze izmedju Beograda i Zagreba odmah nakon pustanju u promet.

Spomenute akcije, od kojih je barem jedna rezultirala pogibijama i nanosenjem teskih tjelesnih ozljeda, bile su pripisane hrvatskoj strani.

Drugi operativac KOS-a, Mustafa Candic, opisao je tehnologiju proizvodnje laznih razgovora, na osnovu kojih je izgledalo da hrvatske vlasti Hrvatima u Srbiji porucuju da se ise le u etnicki cistu Hrvatsku.

Jedan takav razgovor emitiran je nakon sto su Srbi napali Hrvate u Srbiji, primoravajući ih da iz nje odu.

Candic je rekao i da je propagandni rat vodjen pod sifrom Operacija Opera.

Kao sredstvo dezinformiranja koristen su i televizijski snimci leseva, za koje je govoreno da predstavljaju srpske civile koje su pobili Hrvati. Candic pak smatra da su u pitanju bila tijela Hrvata poginulih od srpske ruke.

De la Brose opisuje i nacin na koji je Radio televizija Srbije (RTS) izjvestavala o dogadjajima u Dubrovniku i Sarajevu. "Snimci iz Dubrovnika emitirani su uz komentar u kojem je Zapad optuzivan za sudjelovanje u manipulaciji i snimanju filma tokom kojeg su pred kamerama paljene automobilske gume kako bi se stvorio utisak da je citav grad u plamenu.

"A kada je rijec o granatama ispaljenim na Sarajevo i steti koja je tom prilikom nastala, gledalac srpske televizije nekoliko mjeseci nije bio u prilici vidjeti da se to uopce dogadja. Beogradska televizija emitirala je samo one snimke grada koji su nastali vise mjeseci ili cak godina ranije, a sve u nastojanju da porekne ono sto se dogadja."

Srpska javnost na slican je nacin bila dezinformirana i povodom Vukovara. Po Delusovim rijecima, "Radio televizija Srbije stvorila je paralelnu stvarnost u kojoj Sarajevo kao bosanska prijestolnica nije ni bilo napadano, i u kojoj je razruseni hrvatski grad Vukovar navodno bio 'oslobodjen'".

Donekle je drugaciji bio Milosevicev odnos prema stampanim medijima. Sve do pokretanja kosovskog rata, nezavisna stampa nije bila zabranjivana, premda joj je distribucija bila umnogome ogranicena.

Miloseviceve metode kontroliranja stampe pocivale su na umjetno izazvanim nestasicama papira, ometanju ili obustavi snabdijevanja opremom, kao i na zapljeni novina stampanih bez odgovarajuće dozvole (pri cemu je sistem davanja dozvola bio pod njegovom osobnom kontrolom).

U medijima koji su bili drzavno vlasnistvo, on je imao pravo otpustati, unapredjivati, kaznjavati ili javno osudjivati novinare. Godine 1998. usvojen je i drakonski zakon o informiranju, a formiran je poseban prekrasajni sud zaduzen za razmatranje kršenja istog zakona.

Tim zakonom uvedena je i mogucnost izricanja visokih novcanih kazni, kao i oduzimanja imovine u onim slucajevima u kojima kazna nije mogla odmah biti placena.

U razdoblju od listoada/oktobra 1998. do studenoga/novembra 1999. spomenuti sud izrekao je kazne u ukupnom novcanom iznosu od 1,125 milijuna americkih dolara.

A ukoliko sve to nije bilo dovoljno da zastrasi eventualne nezavisne novinara, primjer Slavka Curuvije sigurno jest - on je, nedugo po izbijanju kosovskog rata, ubijen ispred svog stana.

Sudeci po ekspertskom izvestaju, svake je veceri djelovanju sluzbene srpske propagande bilo izloženo vise od 3,5 milijuna ljudi.

Imajuci u vidu ne samo tu cinjenicu, nego i nemogucnost pristupa nezavisnim medijima, razmjeri otpora

Milosevicu postaju iznenadjujuci. Taj se otpor ogledao u masovnim demonstracijama koje su u Srbiji izbile najpre 1991., a onda i 1996.-97. - pri cemu su u oba slucaja skoro dovele do pada rezima - ali i u masovnom izbjegavanju vojne obaveze, pa i dezerterstvu.

I u listopadu/oktobru 2000., kada je Milosevic konacno srusen, RTS je bila glavna meta demonstancata. Nakon sto su osvojili zgradu parlamenta, sudionici protesta zaputili su se ka prostorijama drzavne televizije.

O propagandi kao ratnom zlocinu - koji je obuhvacen Optuznicom za genocid - raspravlja se i pred Medjunarodnim kaznenim tribunalom za Ruandu.

Ta problematika, takodjer, zauzima istaknuto mjesto u optuznici podignutoj protiv Vojislava Seselja, predsjednika Srpske radikalne stranke (SRS).

Propaganda je u Jugoslaviji uspjela razdvojiti narode koji su prije toga desetljećima zajedno živjeli.

A to je upravo onaj vid iskrivljavanja stvarnosti koji je najteže ispraviti.

Nakon više od 12 godina provedenih u kandzama jednog pogleda na svijet, saznanje da je on bio pogresan predstavlja neku vrstu soka.

Nakon sto su vas slagali, tesko vam je povjerovati bilo kome.

Zato je nekima mnogo lakse ostati pri lazima. Ali tu na scenu stupa proces pomirenja. Postoji nada da ce sudjenja, koja se odigravaju pred Tribunalom, pomoci da dodje do bolnog, ali neophodnog budjenja - ukoliko ne odmah, onda u buducnosti koja je pred nama.

Judith Armata izvjestava o Tribunalu pred Koalicijom za medjunarodnu pravdu. www.cij.org

Focus: International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia

Source URL: <https://iwpr.net/sr/global-voices/komentar-milosevicev-propagandni-rat>